

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

VED
CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

1. *H. Lausten-Thomsen*: Hundrede års biblioteksarbejde ved Danmarks grænse.
2. *Johannes Buchholtz*: Mulden, hvoraf et Digt spirer.
3. Stenene taler.
4. *W. R. Prior, London*: „Mindets Blomst“.

Nr. 3. 16. Aarg.

1. Sept. 1939.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Banken for Brørup og Omegn

Aktieselskab

Kontortid 10—12 og 2—4

BRØRUP

H. A. GRUBERTS SØNNER

Aktieselskab

Metalvarefabrik

Frankrigsgade 40

København S.

Køb dansk Arbejde!

Det danske Gødnings-Kompagni A/S

København
Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Vejle, Aarhus Esbjerg, Sønderborg

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark.

Eneste Fabrikant
at Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for
A/S Dansk Svoivsyre- & Superphosphat-Fabrik

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK . TRAADVÆRK . VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.

Frederiksgade 37-39. Telf 59.
Odense.

Jernstøberier

S o m m e r k o

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,
Telf 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

Graasten Bank A/S

Kontortid 9—12 & 2—5

Lørdag 9—1

GRAASTEN

Spare- og Laanekassen i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.

Kontortid: 10—1 og 2¹/₂—5¹/₂.

Forlang Gulvtæpper

fra

Sønderjydske Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY

Højer

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole,

Brørup St.

5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts

9 — do. Novbr.-Juli

8 — Mælkerikursus Sept.-April

Uddannelse af Kontrolassistenter.

J. C. Overgaard.

A/S

Jyllands Papir-Værk

Aarhus

Spare- & Laanekassen for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1¹/₂ Million

Graasten Teglværk

Graasten

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

AKTIESELSKABET

Øxenbjerg

Dampmølle

Svendborg.

Sønderjydske Teglintustri

Nordre Fasanvej 127

Telf. C. 4520 — Taga 1700 —

Taga 1717 — København N.

Facadesten, flammede Sten,

Tagsten, Dræner-

Alle Bygningsartikler

Hundrede års biblioteksarbejde ved Danmarks grænse

H. Lausten-Thomsen.

I 1839 dannede 16 mænd i København, alle fødte sønderjyder, en slesvigsk forening med det formål at udbrede god dansk læsning i Sønderjylland. Professor Chr. Flor i Kiel og redaktøren af »Dannevirke«, Peter Chr. Koch i Haderslev havde vel allerede et års tid arbejdet med tanken om at oprette bogsamlinger, men det var Nis Hanssen (Bonde-søn), der var født i Højst den 15. november 1808 og var forlovet med en søster til fru Koch, der førte sagen frem. Han var ophavsmanden til det møde, der den 11. april 1839 holdtes hos præsten professor Chr. Fred. Brorson og hvor der affattedes en opfordring til dannelse af en forening, »hvis Virksomhed skal bestaa i a) at begrunde og understøtte Læseselskaber, Almuebibliotheker og lignende Indretninger i forskellige Egne af Slesvig; b) at uddele gode danske Bøger, hvoriblandt ogsaa Bibler; c) at aabne den directeste og letteste Vei til at forskaffe vore Landsmænd saadanne Skrifter, som de ønske«. Opfordringen blev dog først trykt i »Følgeblad for Lyna« for 4. august 1839, underskrevet af »N. Hanssen, Student, fra Høist Sogn, Squaldergade Nr. 230 i Kjøbenhavn« og mødets øvrige 15 deltagere og yderligere tiltraadt af 80 sønderjyder. Det er Nis Hanssen, der er sjælen i foretagendet; den 21. marts 1839 skriver han til sin svoger Koch: »De herværende danske Slesvigere have i Sinde at træde nærmere sammen og danne et Udvalg af Trykkefrihedsselskabet for at virke des kraftigere til det danske Sprogs Beskyttelse og Udbredelse i Hertugdømmet Slesvig. Vor Hensigt er det især ved at oprette Almuebibliotheker at forskaffe vort Modersmaal mere Indgang hos Almuen i Slesvig, og vi ville til den Ende oprette deels Circulationsselskaber, deels Laanebibliotheker paa Landet og især paa Grændsen, hvor de som en Dæmning skulle værne

mod den indtrængende Tydskhed. En juridisk Candidat fra Als ved Navn Hasselberg staaer i Spidsen for dette Foretagende, som jeg ogsaa har besluttet at fremme, saavidt min beskrænkede Tid endnu tillader det«.

»Hanssen er meget ung, modig og varm«, skriver Koch om ham; han er ogsaa en beskeden mand. I det brev, hvori han fortæller Koch om mødet hos professor Brorson, skildrer han Hasselberg: »Han havde gjort et Andragende i Trykkefrihedsselskabet om at oprette en egen slesvigsk Committee til at besørge de slesvigske Anliggender, men dette Andragende tog han tilbage og helliger nu vort paatænkte Selskab sin hele Virksomhed. Han er en ivrig Patriot og Slesviger«. Det er sikkert disse to unge mennesker, der i fællesskab lægger planerne, og deres navne er vel værd at mindes i danske bibliotekskredse, selv om professor Chr. Paulsen den 20. maj 1839 skriver i sin dagbog: »En stor Slesvigsk Forening er i Begreb med at danne sig, nærmest for at stifte Bogsamlinger i det danske Slesvig. Denne gaaer ud fra den fyenske Krigscommissair Riegels, en født Alsinger, der mig hidtil ganske ubekjendt, tilskrev mig et meget høfligt Brev. Det vilde være at forbigaae en Autoritet, yttrede han, hvis han ikke opfordrede mig til at stille mig med i Spidsen. Ogsaa Student Nis Hanssen i Kbhvn. har sat sig i Forbindelse med mig. Saaledes har jeg ikke levet og saaet forgjæves. Alt dette maa da opveie mangt et politisk Fjendskab, mangt et spændt Forhold. Livet er Kampleg til Øvelse for Kræfterne, men det er dog et godt Værk at hævde og rejse et undertrykt Sprog, saa at Folket igen kan vorde glad ved sit Modersmaal«.

Af de breve, P. Lauridsen har aftrykt i »Da Sønderjylland vaagnede«, får man i hvert fald ikke kun indtryk af ildhu, men ogsaa af godt samarbejde og fornuftigt tag i tingene. Hanssen henvender sig bl. a. til de sønderjydske præster og får god støtte hos mange af dem, medens andre som præsten i Højer og i hans eget fødesogn Højt, pastor Bjørnsen ikke vil arbejde »en dansk Propaganda« i hænderne. Det slår naturligvis ikke hans mod ned: »En simpel Bonde og Ungdomsven skrev mig trohjertet til: »Send os kun Bøger, Nis, vi skal nok læse i dem, enten de saa kommer fra Pær eller Poul. »Man har formodentlig villet formaae ham til ikke at læse Bøger, der kom fra de saakaldte Propagandister. Troe mig, det er nogen Pokkers Bønder derude i den »velsignede Tønderegn«, de troe just ikke Præsten paa hans blotte Ord. Jeg sender dem Bøgerne lige ind i Huset«.

Den 14. oktober kan Hanssen skrive til professor Flor: »Med vort slesvigske Selskab gaar det godt. Jeg har afsendt store Pakker Bøger til Sønderborg, hvor en Læseforening er i fuld Gang, til Holnæs, Nørre

Haksted, Bov, Medelby, Rørkjær, Vester Vedsted, Brede, Løgum-Kloster, Abild, Emmerlev, hvor 10 til 20 Medlemmer hvert Sted har tegnet sig«.

Det er et stort værk, Hanssen, Hasselberg og Riegels her har begyndt. I året 1839 kunde de sende 6000 bd. — mest klassisk skønlitteratur — til Sønderjylland og i løbet af 4 år steg tallet til 20.000.

Der oprettedes 60 bogsamlinger, de fleste i Nordslesvig, men enkelte både i Angel og Mellemslesvig, og de blev allevegne flittigt taget i brug indtil treårskrigen. Da hæmmedes ikke blot biblioteksvirksomheden de fleste steder, men mange steder blev bøgerne ødelagt. I Rørkjær, hvor skolelærer Kloster havde været Hanssens gode medhjælper allerede i 1839, blev bøgerne i al stilhed flyttet fra skolen til skræddermester Andreas P. Petersens hjem, og da pastor Høck søgte dem i skolen, var der ingen at finde; men da turen kom til Petersen, var bøgerne bragt i sikkerhed i København, hvorfra de kom tilbage til Hostrup sogn. I 1864 blev de beslaglagt, men atter frigivet, og efter at »Foreningen til Modersmålets Bevarelse i Nordslesvig«, den senere »Sprogforening«, var oprettet i året 1880, gik bøgerne over i dennes eje. I 1903 omfattede dette bibliotek hele 3000 bd. Da krigen kom i 1914, standsedes dets virksomhed; bøgerne spredtes til dels, men nogle af dem vil dog den dag i dag gøre deres nytte i Hostrup sogns bibliotek.

På må og få er her sagt et par ord om en enkelt af de bogsamlingers skæbne, der saa lyset i Sønderjylland i 1839. Der kunde måske være grund til at efterspore hver enkelt. I hvert tilfælde er der al årsag til i hundredåret for de første sønderjydske bibliotekers tilblivelse med tak og ære at mindes de mænd, der fik dem oprettet. De har betydet overordentlig meget i sønderjydske danskheds historie, som dansk biblioteksarbejde også i vor tid er en af de aller værdifuldste grene af det kulturelle arbejde, der ydes af danske mennesker og Danmark i det genvundne land, og som hele dets befolkning bør være taknemmelig for.

Mulden, hvoraf et Digt spirede

Af Johannes Buchholtz.

Jeg var Sekretær for Statsbanernes Distriktschef C. C. Wissenbach. I Marts 1920 gjorde vi den første orienterende Rejse til den vestlige Del af Sønderjylland, boede paa et Hotel i Tønder og lod uddele Sedler til Banepersonalet, at Distriktschefen fra Struer kunde træffes den og den Dato.

Der var nogen Spænding, om disse Sedler vilde virke. Rygterne svirrede. Der blev sagt, at den tyske Regering havde forbudt Personalet at ha noget med Danskerne at skaffe, men da jeg den paagældende Morgen stak Hovedet ud af Vinduet, blev al Tvivl slaaet til Jorden, for Jernbanefolkene stod i Kø, saa langt Øjet rakte.

Distriktschefen sad for Bordenden. En efter en kom de tyske Funktionærer ind, de var i deres bedste Uniformer, en stor Del af dem havde Sabel ved Siden. Et Skema blev udfyldt for at man kunde bedømme vedkommendes tidligere Funktion.

— Hvad har De været? spurgte vi en.

— Ja, sidst har jeg jo egentlig været Stationsforstander.

— Hvor da?

— I Jerusalem, svarede Manden. Han havde altsaa gjort Krigstjeneste i Palæstina.

Flere af de fremmødte bar Saar og Mærker fra Krigen. En lettede et Bind til Side og viste, at han havde et Hul saa stort i Hjerneskillen, at en Haand kunde lægges ind over selve Hjernen,

Alle fik det Spørgsmaal: — Taler De Dansk?

Svaret var i mange Tilfælde overraskende: — Nej, jeg kan kun tale saadan, som vi taler hernede.

— Jamen det er jo Dansk!

— Naa ja, men ikke rigtig Dansk.

De Mennesker var altsaa vant til ikke at regne deres Sprog med, fordi det havde den sønderjydske Dialekt, skønt denne ikke er mere afvigende fra Højdansk end vore andre Dialekter.

Naar vi havde faaet alle Oplysninger, sagde Distriktschefen som Regel: — Ja Tak, vi kan bruge Dem ved de danske Statsbaner, saasnart Overtagelsen er sket!

Ved denne Meddelelse var der flere, som brast i Graad. Spændingen udløstes — de skulde ikke jages bort.

Midt i Juni var vi atter i Tønder, men det trak ud med Overtagelsen. Stadig hed det sig: I Morgen! Det danske Personale boede rundt om paa Hotellerne. Maden var glimrende, men det virkede trættende at gaa ledig. En Dag spillede det danske Militærorkester i Tønder Anlæg. Mange Mennesker var stimlet sammen af Nysgerrighed og af Lyst til at høre Musik. Et af Numrene var Ouverturen til Elverhøj, hvori den danske Nationalsang som bekendt forekommer, men nu vidste vi, at der var Forbud imod at spille Nationalsangen i Sønderjylland, før den endelige Genforening havde fundet Sted. Hvordan saa? Vi var en Gruppe Jernbanefolk, som hviskende drøftede Sagen. Ouverturen er temmelig lang, og ingen af os kunde huske, hvor det er, Kong Christian er placeret.

— De springer den over, for de maa ikke! ytrede en.

Men i næste nu bragede Kongesangen løs. Rundt om i Græsset laa danske Soldater og gjorde sig det mageligt — de røg op, slog Hælene sammen og hilste. Alle vi danske Civilister tog Hatten af. Der blev en stor Bevægelse, ja, man kan godt sige Forskrækkelse mellem de tyske Tilhørere, de forstod vist næppe straks, hvad det hele drejede sig om, ogsaa de tyske Mænd tog Hatten af, men lidt efter lidt satte de fleste den nølende paa igen.

Musikdirigenten, eller vel snarere Regimentschefen, havde saaledes fundet en snild Udvej til at spille Nationalsangen uden at Forbudet overtraadtes.

Endelig en Morgen vækkedes hele Tønder ved en djævelsk Tudekoncert. Det var de tyske Lokomotiver, der i samlet Flok drog sydpaa og forinden satte Dampfløjterne i Gang adskillige Minutter. De fleste Lokomotivførere havde paa Siden af deres Maskiner skrevet: Vi kommer igen om 5 Aar!

Dette med Tilbagekomsten om 5 Aar var et Slagord, som man hørte overalt. Nu 19 Aar efter kan man sagtens være bagklog og se, at det ikke passede.

Ved Midnatstid mellem den 16. og 17. Juni 1920 fandt Overtagelsen Sted. Den tyske Stationsforstander afleverede Kassen til den danske. Selvfølgelig var Kassen tom — det var jo kun en Formssag. Der blev drukket et Glas Portvin. Begge Parter var høflige. Ingen Hadefuldhed og intet Overmod — derimod Resignation paa den ene

Side — og Glæde over, at en gammel Drøm var gaaet i Opfyldelse paa den anden Side. En Flok Damer fra Byen kom med røde og hvide Roser — saa trak Tyskerne sig tilbage. Deres Gerning var endt. At de ikke havde Lyst til at feste, forstaar man.

Stationslokalerne var i en tarvelig Forfatning. Tyskland havde kæmpet i 4 Aar. Al disponibel Arbejdskraft var gaaet til Hæren. Sæbe manglede — ja, alting manglede. Dei danske Personale var parat og havde Lyst til at bruge Fingrene. Gamle støvede Plakater, der sad oven paa hinanden i tykke Lag, blev revet ned. Gulve blev skrubbet, Vægge vasket. Skrøbelige Borde, Stole og Skabe blev baaret ud — og i Stedet blev flunkende nyt Inventar fra vore Pakvogne sat paa Plads. Den spærrende Laage mellem Station og Publikum, som altid findes selv paa den mindste tyske Station, blev taget bort — nu kunde man efter dansk Skik gaa frit ind.

Jeg havde intet direkte med Overtagelsen at gøre, sørgede bare for ikke at være i Vejen, gik op og ned ad Perronen, grebet af det mærkelige, som skete omkring mig: Et Stykke Danmarkshistorie — i ganske lille Format maaske, men til Gengæld meget ægte og ganske uden Pomp og Pragt. En tysk Station blev dansk. De gamle Reglementer var ikke det Papir værd, hvorpaa de var skrevet, nu gjaldt noget helt andet. Der blev rykket i Traade fra København i Stedet for fra Berlin. Sproget var et andet, Farverne forskellige Ja, nu skete det for mine Øjne i denne forunderlige slørede Juninat: Der kom et Par Mænd slæbende med en Stige

Dagen efter mødtes jeg med Distriktschef Wissenbach, som havde været i Tinglev. Han spurgte, hvordan Overtagelsen i Tønder var gaaet, og jeg beskrev det saa godt, jeg kunde — og saa tilføjede jeg: Jeg har for Resten skrevet et lille Digt om det.

Han læste det og nikkede. Jeg tror ikke, han udtalte nogen Dom — men flere Aar efter, da vi var bleven Venner, sagde han: — Jamen det var jo ogsaa Mening. De blev valgt til at være Sekretær, forat De skulde faa den Oplevelse — og maaske skrive et eller andet, som kunde være til Gavn og Glæde for os andre!

Her er Digtet, det staar i min lille Digtsamling *Ravne og Duer*,
og jeg har kaldt det:

P A A T O N D E R N S T A T I O N

I den slørede Juninat
var Luften fredfyldt og lun,
over Tonderns 1ste Perron
fløj Flagermus bløde som Dun.

Fra den stille, grønne Marsk
kun et langeligt Brøl af en Ko,
men paa Tonderns 1ste Perron
brødes den natlige Rø.

Danske Jernbanemænd,
med funkende Huer paa Sned
satte besluttet en Stige til
og tog tyske Skilte ned.

Ikke en Sabel rasled'
gennem den natlige Fred,
man rejste bare en Stige
og tog nogle Skilte ned.

Verden har mange Sprog,
men dansk det er nu mit.
Forunderligt — over 1ste Perron
stod *Tønder* i rødt og hvidt.

Sagte, som Plov vender Muld
eller Bøg strækker Roden i Jord,
strakte mit Land sin Rod,
saa langt som de Danske bor.

Stenene taler —

*Dansk Kommuneskole i
Kløjing, Tønder Amt.*

Bygget 1937.

Cl. E. fot.

*Tysk Privatskole i
Skærbæk, Tønder Amt.*

Bygget 1931.

Cl. E. fot.

„Mindets Blomst“

Af W. R. Prior, London.

»Skønne Land, i din rige Have
Mindets Blomst gror paa Heltegrave,
Mindets Blomst!«

Ofte er jeg bleven spurgt af Venner i Kongeriget: »Er De Sønderjyde?« Spørgsmaalet falder mig altid lidt for Brystet. Er det ikke et Tegn paa, at Interessen for Sønderjylland ikke til daglig er, som den burde være blandt Danske? Selv har jeg tit grundet over dette Spørgsmaal i de senere Aar og er efterhaanden kommen til den Overbevisning, at Interessen egentlig bunder i Slægtsarv. Paa mødrene Side stammer jeg nemlig fra en Slægt, der har haft til Huse i det sydøstlige Skotland — den nævnes i et Kongebrev ca. Aar 1200 —, netop de Egne, hvor der i Aarhundreder førtes de blodigste Grænsefejder mellem Skotter og Engelskmænd, Kampe haardere end dem for Sønderjylland i Fortid og Nutid, Kampe, der lever i Sagn og Sang, og i Walter Scotts Romaner. Saa er jeg ikke Sønderjyde, er jeg dog en Grænsebo saa god som nogen Slægt stammende fra »Sønder o' æ Aa«, egnet til at forstaa, hvad det vil sige at holde Grænseskel uændret gennem tusind Aar! Dertil kommer den Paavirkning, man fik i Barne- og Drengesaarene i Halvfjerdserne og Firserne, hvor de bitre Minder fra 1864 var levende blandt Folk. Skolebestyrere som J. Krohn og Professor Johannes Helms — »Soldaterliv i Krig og Fred for en Mennekealder siden« — og et længere Ophold i Huset hos en af Veteranerne fra Dybbøl, daværende Kaptain, senere General Holbøll, skulde ogsaa gøre deres til at Interessen for Sønderjylland blev øget gennem Læsning om Sagen.

Saa kom Aaret 1889, fem og tyve Aar efter Krigen, med »En Rekrut fra 64« og Erik Skrams fortrinlige lille Rejseskildring af Sønderjylland, »Hinsides Grænsen«, og ikke mindst de sidste Skoledage i *Haderslev Læreres Skole*. Øjeblikket kom, da jeg rigtig blev

»vaagen«. Heldet vilde, at der i August 1889 blev holdt et sønderjydske Møde i Svendborg med Gustav Johannsen som Taler. Dette fristede mig, der just i Ferietiden boede ved Svendborg, og Udbyttet blev varigt for Eftertiden.

Som opfyldt af alt det, jeg havde set og hørt den Aften, den djærve Skikkelse med det glimrende Lune og den store Veltalenhed, gik jeg den Sommeraften den lange Vej tilbage til Gamle Hestehave ved Kristiansminde. Jeg maatte og skulde derover, Længslen drev mig, og kun en Uges Tid efter var jeg paa Vej til Sønderborg sammen med en ældre, nu afdød, Søster.

Dampere var snart i Havn, en kort Visit paa Sønderborgs gamle Kirkegaard, og saa Vandringen over Dybbøl Banke til Møllen, hvor det gamle Møllerpar endnu levede og selvfølgelig fik Besøg af de to unge fra Kongeriget.

Videre forbi Huset i Bøffelkobbøl med Graven i Forhaven og ned gennem Broager til Egersund. Saa paany tilsøs til Lyksborg, et lille Indblik i Slottet, hvori Frederik den Sjettes Datter endnu levede, og saa endelig efter en lang og mindeværdig Dag Hvilen paa »Sommers Hotel« i Flensborg. At Krigergraven paa Flensborgs gamle Kirkegaard fik sit Besøg næste Morgen, inden Turen gik tilbage til Svendborg, siger sig selv.

* * *

Og nu kom det Øjeblik, hvor jeg rigtig skulde se Sønderjylland efter i Sømmene.

I Juli 1891 gik Turen fra Kolding Syd paa sammen med min gode Skole- og Studenterkammerat, nu afdøde Redaktør Asmus Diemer, der var barnefødt i Tønder.

Over Vonsild, hvor de to vandrende Svende traf Provst Mørk Hansen, gik Vejen til Skamlingsbanken og til den idylliske Præstegaard i Hejls, hvor A. D.s Farbror var Præst. Derfra til Vogns og til Fods over Taps—Ødis—Vamdrup til Grænsen ved Skodborg.

Københoved blev Dagens Endemaal som Gæster hos den stovte Sønderjyde Skrumsager med de to Sønner Kloppenborg og Asbjørn — stærke og solide Skikkelser, der imponerede den unge Student —, den bedste Begyndelse paa alt det meget, Turen bragte af Steder og Personligheder. Derfra videre over Rødding, Brændstrup — den førte Navneliste i en lille Dagbog, heldigvis opbevaret, noterer her Navnet Søndergaard — til det gæstfri Hjem i Gram hos Godsinspektør Jensen, hvor vi nød Egnen i en to Dages Tid. Et kort Ophold i Øster Lindet hos Gaardejer Schmidt, og saa for mit eget Vedkommende en 4½ Mils March en solhed Dag Syd paa til Branderup Mølle. Hele

to Dage blev Opholdet hos den gæstfri og joviale Jørgen Fausbøl og hans venlige Familie, egentligt talt Glanspunktet for mig paa hele Turen, for saa vidt som det ikke blev ved det første Besøg alene. Blandt andet gjorde jeg Bekendskab med den humorfyldte Thomsen fra Roost, en ægte Type paa de gemytlige Sønderjyder.

Da Rejsefællen var stødt til, gik Vandringsen mod Nordvest forbi Gasse Høje til Skærbæk og Brøns, hvor atter en gæstfri Møller, Jacobsen, Brøns Mølle, tog imod os. Saa med Toget Syd paa til Tønder, til Diemers Farfar, den gamle Raadmand og Farver samt Deputeret i Slesvigs sidste Stænderforsamling, Asmus Tychsen Diemer. Møgeltønder tog vi selvfølgelig med, med Besøg hos Købmand L. Filskov foruden at bese Gallehus, hvor Guldhornene var fra. Derfra med Toget til Flensborg med en kort Afstikker til Oversø og Sankelmark, dernæst med Dampbaaden til Kollund, hvor en dansksindet Lærer Schmidt fik Besøg af os. I Graasten besøgte Godsinspektør Witzke, vistnok efter Sammentræf paa Skibet. Fra Rendbjerg ved Egersund gik Vejen til Dybbøl, Besøg hos Pastor Clausen, og over til Sønderborg, hvor vi traf sammen med to kendte Alsinger, P. Reimers og Redaktør Moldt. Den første var iøvrigt ret nedtrykt over, at hans Kone var kommet slemt til Skade. Den gamle Pastor Schwensen i Hørup hilste vi paa undervejs til Jessen, Majbølgaard, Fryden dal Kro, Mømmark Kro, og til den smukkeste Del af Als, Skoven langs Østkysten med det gamle Østerholm. Her paa denne fredelige Plet ferierede nogle unge Københavnerne, og vi nød i Fællesskab de herlige Stikkelsbær, som jeg mange Aar efter har bragt i Erfaring — gennem nu afdøde Fru Slott Møller — at de stadig trives paa Stedet!

I Nordborg besøgte den gode Alsinger, Konsul Ohlsen paa den smukke Ejendom Fægteborg ligeudenfor.

Mange Aar efter fandt jeg i det britiske Rigsarkiv mellem Dokumenterne vedrørende Danmark i 1848 en Skrivelse fra Begyndelsen af April, sendt Lord Palmerston fra tre danske Mænd i Newcastle med fuld Forklaring om, at Sønderjylland var et gammelt dansk Land, samme Befolkning og Sprog som det øvrige Kongerige. En af Under skriverne var »Ohlsen fra Als«, som han undertegner sig.

Paa Vej fra Varnæs og ind i Sundeved stødte vi paa egentligt det eneste Forsøg paa at forulæmpe os. En Herre forsøgte i en brøsig Tone at faa os til at fjerne Kokarderne paa Studenterhuen, henvisende til den Fabel, at tyske Studenter ikke maatte bære deres Huer i København! Samme Hr. N. N. angav sig som »Amtsvorsteher«, hvad han dog kun havde været midlertidigt, og snart havde det vist sig, at han ikke var fint Papir.

Snurrit nok fik jeg kort efter læst i Ullerup Præsten Feilbergs Erindringer fra 1864 — i Tidsskriftet »Museum« — om at unge N. N. havde vist en saadan Optræden under Prøjsernes Besættelse af Egnen, at man efter Krigen ikke vilde taale hans Nærværelse længer! Fra Blans og Varnæs nævnes Navnene Nielsen og Andresen, og paa Kiddinggaard viste Godsforpagter Mackeprang os to farende Svende stor Gæstfrihed. Her traf vi Sønnen, den senere Direktør for Nationalmusæet.

Et kortvarigt Besøg hos en tysk Slægtning af Diemer, Hr. Schlichting, Bestyrer af Aabenraa's Navigationsskole, blev efterfulgt af en fornøjeligere Oplevelse. Paa Vejen bort fra det tyske Hjem og fra Aabenraa mødte vi to Studenterkammerater, den senere velkendte Pastor Thordur Tomasson og en Søn af Tømmermester Kayser.

Saa vendte vi om og indlogerede os hos Gæstgiver Danielsen til behageligt Samvær med de to og med Husets unge Damer. Den enes Forlovede maatte holde sig ret »ubemærket« som undvejet Militærtjenesten, men paa en Fællestur til Assens var der intet i Vejen for hans Vedkommende. Han var jo atter paa dansk Grund! Det siger sig selv, at de syv unge Menneskers Udflugt var ualmindelig vellykket!

Paany fristede det gæstfri og hyggelige Hjem i Branderup mig, der uden Følge drog did, pr. Bane og Landevej, forbi Kløver Es Kro, hvor dog ingen »Haltefod« saas under Bordet, som det gamle Sagn beretter om Fandens Besøg i Kroen, der derved fik sit ejendommelige Navn efter Kortet paa Gulvet, og til Vellerup.

Her dumpede jeg ned til stort Gilde hos Th. Refslund, hvor mange af Midtlandets kendte Mænd var tilstede, f. Eks. A. Hørlyck, Laust Arnum, Thomsen fra Roost, Pastor Poulsen i Bovlund og selvfølgelig Jørgen Fausbøl.

Hvad der gjorde et stærkt og overraskende Indtryk paa mig, var den solide Velstand, der dengang havde til Huse i denne Egn. Hyggeligt var det, enten man bænkedes til at spise »Unnen«, eller samledes i det fri i den lune Sommeraften, og den gode, gamle »Blaabog« kom frem. Her kunde de gode, gamle Sange lyde uden Gendarmens Besøg. Fausbøl skulde Dagen efter til Tønder og Husum og tog mig med »um mehrere Ochsenbekanntschaften zu machen«, som han sagde, saa det brogede Liv paa Kvægmarkederne blev en uventet Tilgift paa Rejsen. Ustandselig lød Haandklaskene og mangan en Kaffepunsch drikket blandt Marskbønderne. Ja en og anden drev vel omkring med en lille »Pisk«, som man siger paa Alsisk.

Fra Branderup gik Marchen henimod Haderslev over Gestrup, Gøtterup, Bevtoft, Tørning Mølle, Fredsted — Visit hos den gemyttlige

Iver Friis — og til Damager ved Haderslev, hvor Diemer boede hos den senere Landdagsmand, Grosserer Julius Nielsen. Her traf vi ogsaa sammen med Grosserer Outzen og besaa Haderslevs Mærkværdigheder, »Harmonien«, m. m. Væsentlig pr. Dagvogn gik Turen tilbage over Grænsen alene for mit Vedkommende — Diemer havde slaaet sig til Ro i Damager —, med et Afskedsbesøg i Hejls Præstegaard. Vejle, Munkebjerg og Silkeborg — alle tre Steder nye for mig — fik jeg Lejlighed til at nyde, inden Kursen rettedes mod København.

Herved var Forbindelsen med Sønderjylland knyttet, Land og Folk set og gæstet, og mangen en hyggelig Aften tilbragt rundt om i By og paa Land, paa Als, i Sundeved, ved Flensborg Fjord, i Midtlandet og i Marskegnene, med Samtaler om det fælles Haab, der engang skulde gaa i Opfyldelse, om end desværre kun delvis!

Saa det maatte blive til mere end det enkelte Besøg foruden Deltagelse i sønderjydske Møder og Sammenkomster i København som Medlem af »To Løver«. Jeg mindes en Vinternat med bidende Kulde, da en Kreds af Studenter i Timevis ventede paa Redaktør Jessen, der skulde komme fra Flensborg. Det ene Aftentog efter det andet kom ind paa den gamle Hovedbanegaard, men Hædersgæsten var ikke med og Modtagelsen røg i Lyset. Da der ingen flere Tog var at vente den Nat maatte Ævret opgives, men Udholdenheden fik sin Belønning ved Mødet nogle Dage efter. Af andre Taiere mindes jeg især Gustav Johannsen og A. D. Jørgensen, ogsaa hans Forelæsninger. Nogle Aar skulde gaa hen med Ophold i Udlandet, inden Lejligheden tilbød sig igen at gæste »Sønder o' æ Aa«.

Det blev denne Gang i 1896 pr. Cycle fra Haderslev som Udgangspunkt, hvor »Harmonien« husede mig, og hvor jeg fik Lejlighed til at træffe en hel Del sønderjydske Ungdom. Tilfældet vilde nemlig, at jeg kom med til at stifte »Nordslesvigs Hjulriderlag«.

Paany gik Turen derefter over Gram, hvor jeg traf den bekendte Pastor v. Brincken, til det gæstfri Branderup og Vennerne der, som snart hjemsoegtes af Sorger. Fra Flensborg cyclede jeg saa forbi Sankelmark Mindestenen. Tilfældet vilde, at en Cyclist sydfra standsede ved Østrigernes Mindesmærke, men jeg holdt stille ligeoverfor ved den danske Sten —, og til Isted og Øvre Stolk. I Slesvig By traf jeg sammen med den brave Møller Fausbøl's Svigersøn, Top, nu Købmand i Aabenraa, og besøgte selvfølgelig Danevirke. En Sten fra Valdemarsmuren opbevares endnu i London som et Minde om Turen.

Den kom frem flere Gange i Krigsaaarene! Opholdet paa »Stadt Hamburg« var en blandet Fornøjelse. Natteroen forstyrredes nemlig ved en »slesvig-holstensk« Fest ved Slien med den gamle Vise fra

1848 skurrende i ens Øren. Det lød, som Kong Abels onde Aand klagede sig paa Maageøen!

Aaret efter endnu en Tur til Sønderjylland pr. Cycle, fra Kolding til Haderslev og Omegn sammen med en Søster. Iøvrigt benyttede jeg enhver Lejlighed til at studere Sønderjyllands Historie nøjere for ogsaa paa dette Omraade at sætte mig ind i Forholdene dernede, Krigshistorien, Koch og Allen, A. D. Jørgensen, Mackeprang, F. v. Jessen, Aagaards »Tønning Len«, Sønderjyske Aarbøger, o. s. v., foruden hvad der fremkom af Piecer i Aarene før Verdenskrigen.

* * *

Fast Ophold i England fra 1900 umuliggjorde flere Besøg sydpaa i en Aarrække, men i det fjærne var der nogle Gange før 1914, hvor jeg saa smaaat begyndte at betale af paa den store Gæld, jeg stod i til Sønderjyderne, f. Eks. Udvisningen af Tjenestefolkene.

* * *

Saa kom Aaret 1914! Den 4. August om Aftenen var det, som en gammel Stemme ustandselig tilhviskede mig: »Husk det min Dreng, naar du staar som en Mand, der er saa meget at vinde igjen!«

Et rigt Arbejdsfelt aabnede sig paa en Gang for mig, der straks var klar over, at Krigen kun kunde faa ét Resultat, og at Wienerfreden vilde blive skrinlagt ved Fredsslutningen. Det gjaldt blot at oplyse den engelske Almenhed om, at der foruden Elsas-Lotringen ogsaa var noget, der hed Slesvig med samt Begivenhederne i 1864 og til 1914.

En Piece, talrige Bladartikler og indsendte Breve til den engelske og skotske Presse, Samtaler med Parlamentsmedlemmer og en større Privatkorrespondance gav mig til Tider nok at bestille, særlig da i Efteraaret 1914 og fra Oktober 1918.

Overalt i engelske Krese mødtes jeg med stor, ja næsten overvældende, Venlighed og fuld Forstaaelse.

De ældre mindedes deres Drengaar i 1864, »Danskerne kæmpede som Løver!« som en gammel Herre engang bemærkede til mig.

Det fortjener maaske ogsaa at erindres, at efter hvad der dengang i Krigsaarene blev oplyst, var der en Skoledreng i Brighton i 1864, der knyttede Hænderne af Harme over Overfaldet paa den lille Nation og ønskede blot at lege med. Han fik sit Ønske opfyldt i 1914. — Det var Feltmarskal Sir John French!

Da al Forbindelse med Sønderjylland selvfølgelig var udelukket, en enkelt statistisk Oplysning, jeg havde Brug for til min Piece om Tiden 1864—1914, naaede over Grænsen inden i en Damehat! — og da Brevveksling med Danmark var ret vanskelig, var jeg i mangt og meget henvist til at handle paa egen Haand. Selvfølgelig sørgede jeg dog for

at sætte mig i Forbindelse med de enkelte Sønderjyder, jeg fik opspurgt i England.

Og paa Krigsfangernes Omraade søgte jeg under en Samtale om andre Emner i Oktober 1914 med den daværende Understatssekretær i Udenrigsministeriet, Acland, at berøre Muligheden af at enkelte Sønderjyder kunde blive Krigsfanger i England. Var det i saa Fald muligt at saadanne kunde faa en Særbehandling, hvis deres Sindelag var dansk?

Ministeren stillede sig meget velvilligt overfor Forslaget og sagde mig, at der vilde blive taget Hensyn til Sagen, hvis en Anmodning blev rettet til ham undertegnet af ledende danske i England. Mit Forsøg paa at faa to kendte Mænd i Kolonien i London til at tage sig af dette Forslag mislykkedes ganske, Brevene blev ubesvarede.

Det var mig allenfals en Trøst, senere hen at erfare, at Pastor Troensegaard-Hansen med stor Energi havde taget Opgaven op og løst den med Glans.

Et skriftligt Bevis paa hvor stor Interessen var i Krigsaarene hos Adelen, ved Universiteterne og i politiske og litterære Kreise fik jeg, da en Del Eksemplarer paa Fransk (!) af et Tillæg til F. v. Jessens Haandbog blev tilsendt mig til Uddeling. Da den store Piece tilmed var uop-skaaren, bødede jeg derpaa ved at vedlægge et Eksempplar af min egen lille Piece paa Engelsk.

Situationen blev derved reddet, og en Række Takkebreve blev Svaret som Tegn paa, at Sagen mødte Forstaaelse.

I Januar 1916 fremkom der en længere Artikel om Slesvig i det velkendte Ugeblad »The Spectator«. Forfatteren var ingen ringere end den berømte Lord Cromer, der i Aarevis havde været Ægyptens egentlige Regent. Det førte til en Brevveksling med ham, der desværre var gaaet bort inden 1919, ellers havde jeg næppe banket forgæves paa hans Dør vedrørende Henvendelser til f. Eks. Lloyd George og Lord Curzon.

Ogsaa et Møde med en interessant Personlighed, Mr. Vernon af en ældgammel adelig Slægt, mindes jeg med Taknemmelighed. Det skyldtes et Brev i en Avis om Sønderjylland, hvori han citerer en Linje fra »Danmark dejligst Vang og Vænge«, der forekom mig lidt anderledes end sædvanligt. Brevet til ham desangaaende førte til en Indbydelse til den fine gamle Herre, der viste sig at være en af de Englændere, der for en 50—60 Aar siden var de første til at gaa paa Fiskeri og Bjergbestigning i Norge. Vernon havde derved flere Gange været i Danmark og var kendt med danske og norske klassiske Værker. Citatet fra Visøn stammede fra første Akt af Oehlen-

schlægers »Erik og Abel«, og han underholdt mig med at oplæse Uddrag af A. Munchs »Kongedatterens Brudfærd«, foruden at han skænkede mig et mindre Beløb til mine løbende Udgifter om Sagen.

Vaabenstilstandsdagen blev for mit Vedkommende — der allerede i Oktober saa smaat havde begyndt med at tage Affære — blandt andet fejret med at aflevere et maskinskrevet Memorandum til et kendt Underhusmedlem, som jeg vidste havde Føling med Lloyd George. Men Tiden er ikke inde endnu til at berette om de bevægede Dage, der nu fulgte med Kampene i den engelske Presse og andetsteds for og imod Clausenlinien og Flensborg. Blot nævnes skal det at jeg fik Lejlighed til at træffe de to sønderjydske Delegationer og være dem til Nytte paa forskellig Vis — især da Flensborg Delegationen. Ungdomsminder opfriskedes ved Mødet med Kloppenborg, og Bekendtskab stiftedes med bl. a. Holger Andersen og Redaktør Christiansen. I November—December 1919 naaede jeg per fas et nefas atter over Grænsen, hvor jeg traf Krigens vederstyggelige Spor, opløste Forhold og meget ændret, dog ikke Sindelaget, siden mit forrige Besøg for 21 Aar siden.

Rejsens Maal gjaldt Flensborg og Møderne der — ligesom et i Møgeltønder —, Bekendtskab stiftedes med bl. a. Cornelius Petersen, Lassen i Strukstrup og Fru Jessen, samt Tage Jessen.

Udsigterne til Afstemningsresultatet i Anden Zone blev studeret med bange Anelser, der desværre Aaret efter gik i Opfyldelse. Nyt Venskab var i alt Fald et Udbytte af Turen.

»For de gamle, som faldt, var der ny overalt!«, bekræftede sig for mig den Gang og i de følgende Aar.

Da den første bitre Sorg over den endelige Afgørelse i Paris havde lagt sig — Saaret læges aldrig! — paafulgte der snart et nu aarligt Sommerbesøg paa de kendte Enemærker i Haderslev og navnlig i Flensborg til Aarsmøderne, hvor jeg havde rig Lejlighed til at se Fremgangen og se de unge fylkes om Fanen.

Og Miraklet i Slesvig By — ja endog i Tønning! — som man ikke drømte om før 1920!

»For hvert et Tab Erstatning atter findes!« Nu som før er Sønderjylland den Landsdel, hvor jeg føler mig mest hjemme, og hvis jydsk Befolkning jeg føler mig mere i Slægt med end Øernes.

Maaske fordi mine Forfædre paa fædrene Side var gode Jyder, Himmerlandsfolk fra Sebbesund og Nibeengen.

Naarsomhelst jeg nu møder en Sønderjyde i det fjærne er jeg straks i Stand til at sige ham: »Dit Maal røber Dig!«, og det slaar ikke fejl. — »Gammel Kærlighed ruster ikke!«

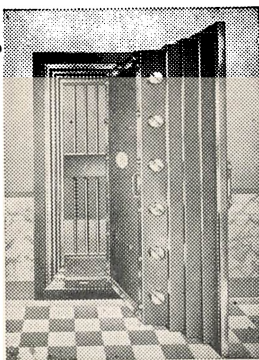
Indbrudssikre,
patentbeskyttede

Panserdøre
Panserskabe
Døgnbox og øvrige
Boxanlæg

M. H. JÆGER

Aarhus Pengeskabfabrik
Grundlagt 1894

Tusindvis af Referencer over hele Landet
og adskillige Steder i Udlandet.

er Garantimærket for
MEDICIN

fremstillet af Medicinal-
fabriken FERROSAN og
klinisk gennemprøvet af
medicinske Autoriteter
og Hospitaler saavel i
Danmark som i Udlandet.

V. Winkel & Magnussen Kunsthandel

Kunstauktioner
Kunstudstillinger

Højbroplads 7 - København K.

Telefon 9600 - 9601 - 9602

Andels - Anstalten Tryg.

(Gensidigt Livsforsikringsselskab)

Statsanerkendt.

Statskontrolleret

Præmiereserve ca. 37 Mill. Kroner

Samlede Aktiver - 42 - -

Hovedkontor Røsenørnsalle 1, København.

Hørrelund KILDES
ny Drik „Penang“

*Sommerens
Solstraale*

*En Pryd paa
Middagsbordet*

*Forfriskende
til enhver Tid*

*Bør drikkes
afkølet*

Depot ved:

E. Clausen

Skolegade 46
Silkeborg - Tlf. 96A

Det kgl. oktr. alm.
Brandassurance-
Compagni

Stiftet 1798

— tegner
alle Arter
af Skades-
forsikring

Hovedkontor:

Højbroplads 10
København K.
Telf. Cent. 447

B A M B A ' S

Smør og Kaffe

VEJLE STØBEGØDS

C. M. Hess' Fabrikker A/S

Horsens Landbobank A/S

Kontortid 9¹/₂—2 og 4—5
HORSENS

Forsikrings-Aktieselskabet

Norden

Vestre Boulevard 34,

København K. Telefon 8844

K. I.

En billedkonkurrence

»SØNDERJYDSK MÅNEDSSKRIFT« udsætter en række præmier for de mest typiske og bedste fotografier fra Sønderjylland, nord og syd for landets grænse. De skal vise landskaber, historiske steder og minder, særprægede bygninger, kunst, håndværk eller andet arbejde; kun skal de være sønderjydske, altså fra landet imellem Kongeaa og Kolding fjord i nord og Ejderfloden i syd.

Det skal snart sagt være billeder af den slags, der kan henføres til Sønderjyllands naturhistorie, til historiske begivenheder eller personligheder, til gammel sæd og skik eller til dagens særpræg. Den lille konkurrence skal være et led i tidens hjemstavnsrøgt og hjælpe til at bevare billedet af svundne tider. Der udsættes en præmie på 50 kr., to på hver 25 kr. og 10 på hver 10 kroner.

Månedsskriftets redaktion foretager præmieringen med sagkyndig bistand. Billederne må være indsendt til hr. seminarielærer Cl. Eskildsen, Ribelandevej 13 i Tønder inden 1. oktober 1939.

PRÆMIEREDE BILLEDER bliver månedsskriftets e j e n d o m.

Paasch & Larsen, Petersen

Aktieselskab

HORSENS

Telefoner: 207 — 807 — 808

Foreslaa Deres Nabo at abonnere paa

„Sønderjyds Maanedsskrift“

Kr. 6.00 aarlig.

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10—3 — Telefon 516 og 517

Skanderborg

Reserveret B.

A/s Neumann & Zimmermann

Kanalvej

Lyngby

SKYTTEHUSET VEJLE

Musik og Dans.

Vejlefjords største Udflugtssted.

TELEFON: 74.

Adda

Korsetterne virker slankende,
sitter eminent og er beha-
gelige i Brug.

Silkeborg Husholdningsskole
Statsanerkendt m. Barneplejeafd.
Moderne Skole, smukt beliggende. Alm.
og elektr. Køkken, Centralvarme, Bad.
5 Mdrs. Kursus beg. 4. Maj. Maanedskursus i Barnepleje alene afholdes i April. Progr. sendes. SYNNØVE LUND

Smith & Co. A/S

Cykler og Cykledele

en gros

ODENSE

Juelsminde Kuranstalt

Horsens

VÆVESKOLEN

„ASKOVHUS“

Vævestuen „Askovhus“

Sønderborg

Charlottenlund

Travbane

Løbedage i September.
d. 24. og 27.

Totalisator

Musik

Restauration

Dansk Andels Ægexport

Vestervoldgade 7 & 9

Telf. 2126 - 11126 - København

Forlang altid
NYLAGTE **ÆG**

stemplet med D. A. Æ.-Mærke.

Støt

de sønderjydske
Indsamlinger

Aktieselskabet

Skarrehage Mølerværk

Nykøbing Mors.

KURANSTALLEN
V. STARCKE
OVERLÆGE
AABEN HELE AARET
FORLANG
PROSPEKT
G.L. Skovridergaard
SILKEBORG

Sparekassen for Randers By og Omegn

Kontortid 10—1 og 3—5
„Telefon 3310 (4 Linier).“
Randers

Støt de
sønderjydske Indsamlinger

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

P. A. KRUUSE

cand. pharm. — ODENSE

Fabrik: Kochsgade 29

Butik og Kontor: Flakhaven 1

Telefon 227

Støt dansk Industri

Snoghøj Gymnastik-
højskole
Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 — Vinterskole.
Skoleplan sendes.
Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Sparekassen
for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:
9—12, 2—4. Lørdag 9—1.
HADERSLEV

Ja-men

Jemas

Kaffe

smager bedst

Fabrikshandl.
paa egne smagere Brandvinder.
Carl Schepke, Kbhvn. Eteld. 1888.
Egen Import.

Rio Radiatorer

Ribe Centralvarme-
Kømfurer

Ribe Centralvarme-Kamin
Ribe Kakkellovne
Ribe Kaminer

A/S Ribe Jernstøberi

Ribe Telf. 261 (2 Linjer)
Grundlagt 1848

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Syddjyenske Jernbaner

Kornhandel Akts.

A. HÜBSCH

København

Hellerup

Hotel

ALSSUND

SØNDERBORG

Telefon 70 og 352.

vis a vis Slot - Park - Strand

Eriksen & Christensen

Aktieselskab

Korn- og

Foderstoffer

Esbjerg

Gymnastikhøjskolen.

(Fra 1. April 1927 anerkendt og
optaget paa Højskoleloven).

Plan med Oplysninger om
Skolearbejdet og om Understøt-
telse gennem Amterne eller Elev-
foreningen „O. D.“ ved

NIELS BUKH,
Ollerup.

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)
:(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkon-
trollens selvvirkende Kontrol.

Antager Frøavlere.

Støt de

sønderjydske

Indsamlinger

S. K. H.